EUROOPAN
KOMISSIO

Bryssel 2.6.2014
COM(2014) 312 final

KOMISSION KERTOMUS EUROOPAN PARLAMENTILLE JA NEUVOSTOLLE

Euroopan unionin jäsenvaltioissa annettujen tuomioiden huomioon ottamisesta uudessa rikosprosessissa 24 päivänä heinäkuuta 2008 tehdyn neuvoston puitepäätöksen 2008/675/YOS täytäntöönpanosta jäsenvaltioissa

SISÄLLYSLUETTELO

KOMISSION KERTOMUS EUROOPAN PARLAMENTILLE JA NEUVOSTOLLE
Euroopan unionin jäsenvaltioissa annettujen tuomioiden huomioon ottamisesta uudessa rikosprosessissa 24 päivänä heinäkuuta 2008 tehdyn neuvoston puitepäätöksen 2008/675/YOS täytäntöönpanosta jäsenvaltioissa

1. Johdanto ... 3
1.1. Puitepäätöksen tavoite ja soveltamisala ... 3
1.2. Perusoikeuksien turvaaminen ... 4
1.3. Puitepäätöksen pääkohdat ... 4
1.4. Täytäntöönpanotilanne ja sen puutteista johtuvat seuraukset ... 5
2. Arvio puitepäätöksen täytäntöönpanosta jäsenvaltioissa ... 6
2.1. Komissiolle toimitettujen täytäntöönpanosäännösten alustava arviointi ... 6
2.2. Puitepäätöksen eräiden keskeisten säännösten arviointi ... 7
2.2.1. Tuomion määritelmä ... 7
2.2.2. Ulkomailla annettujen tuomioiden huomioon ottamista koskevat vaatimukset ... 7
2.2.3. Vastaavat oikeusvaikutukset ... 8
2.2.3.1. Rikosoikeudenkäyntiä edeltävä vaihe ... 9
2.2.3.2. Rikosoikeudenkäynti ... 10
2.2.3.3. Tuomion täytäntöönpanovaihe ... 10
2.2.4. Aiempia tuomioita koskevien riittävien tietojen saaminen ... 11
3. Päätelmät ... 11

KOMISSION KERTOMUS EUROOPAN PARLAMENTILLE JA NEUVOSTOLLE

Euroopan unionin jäsenvaltioissa annettujen tuomioiden huomioon ottamisesta uudessa rikosprosessissa 24 päivänä heinäkuuta 2008 tehdyn neuvoston puitepäätöksen 2008/675/YOS täytäntöönpanosta jäsenvaltioissa

1. JOHDANTO

1.1. Puitepäätöksen tavoite ja soveltamisala

Euroopan unioni on toteuttanut toimenpiteitä keskinäiseen luottamukseen perustuvalla todellisella oikeusalueella sen varmistamiseksi, että kansalaisia suojellaan rikollisuudelta kaikkialla Euroopan unionissa ja että kansalaisten perusoikeuksia kunnioitetaan, kun he ovat osallisina rikosprosessissa joko uhrina tai vastaajana.

Koska ihmiset voivat Euroopan unionissa liikkua ja oleskella vapaasti, todellisen Euroopan oikeusalueen ylläpitäminen ja kehittäminen edellyttää, että yhdessä jäsenvaltiossa annetut tuomiot otetaan huomioon toisessa jäsenvaltiossa uusien rikosten ehkäisemiseksi. Vastaavasti, jos sama rikoksentekijä tekee uusia rikoksia, tämä on otettava huomioon uudessa rikosprosessissa, jollei prosessin oikeudenmukaisuuden varmistamisesta muuta johdu.

Euroopan unionin tehokkaan rikosoikeuden, myös rikosten uhrien suojaamisen, varmistamiseksi on olennaista, että kaikilla jäsenvaltioilla on käytössä säännöt, joiden mukaisesti on mahdollista ottaa rikosprosessin kaikissa vaiheissa huomioon se, onko rikoksentekijä ensikertalainen vai onko hänet jo tuomittu jossakin toisessa jäsenvaltiossa. Uuden rikosprosessin tehokkaan toiminnan kannalta on olennaista, että voidaan arvioida rikoksentekijän rikostaustaa erityisesti sen varmistamiseksi, että tutkintavankeutta tai takuita koskevat päätökset perustuvat riittäviin tietoihin ja että tuomitsemisvaiheessa on käytössä kaikki tarvittavat tiedot.

Tätä taustaa vasten tehtiin 24 päivänä heinäkuuta 2008 puitepäätös 2008/675/YOS Euroopan unionin jäsenvaltioissa annettujen tuomioiden huomioon ottamisesta uudessa rikosprosessissa. Puitepäätöksen mukaan jäsenvaltion oikeusviranomaiset voivat ottaa huomioon muiden jäsenvaltioiden tuomioistuinten antamat lopulliset rikostuomiot. Siinä määritellään edellytykset, joiden täyttyessä henkilöön kohdistuvassa rikosprosessissa otetaan huomioon samalle henkilölle muissa jäsenvaltioissa eri tosiseikkojen perusteella annetut aiemmat tuomiot. Uuden rikosprosessin yhteydessä jäsenvaltioiden on varmistettava, että toisessa jäsenvaltiossa annetut tuomiot otetaan asianmukaisesti huomioon samoin edellytyksin kuin vastaavat kansalliset tuomiot.

Puitepäätös korvaa rikosoikeudellisten tuomioiden kansainvälisestä pätevyydestä 28 päivänä toukokuuta 1970 tehdyn eurooppalaisen yleissopimuksen[1] 56 artiklan, jossa määrätään rikostuomioiden huomioon ottamisesta, yleissopimuksen

[1] http://conventions.coe.int/Treaty/Commun/QueVoulezVous.asp?CL=ENG&CM=1&NT=070. Yleissopimuksen on ratifioinut 11 EU:n jäsenvaltiota: Itävalta, Belgia, Bulgaria, Kypros, Tanska, Viro, Liettua, Latvia, Alankomaat, Romania ja Espanja.

sopimuspuolina olevien jäsenvaltioiden välisissä suhteissa. Aiempia tuomioita koskevat tiedot ovat saatavilla eurooppalaisen rikosrekisteritietojärjestelmän (ECRIS)[2] kautta.

Tässä kertomuksessa arvioidaan alustavasti komissiolle tähän mennessä toimitettuja kansallisia täytäntöönpanosäädöksiä.

Lissabonin sopimuksen viiden vuoden siirtymäaika päättyy 1. joulukuuta 2014. Sen jälkeen unionin tuomioistuimella on täysi tuomiovalta ja komissiolla on täysi toimivalta aloittaa rikkomusmenettelyt rikosasioissa tehtävän oikeudellisen yhteistyön ja poliisiyhteistyön alalla ennen Lissabonin sopimusta annetun EU:n lainsäädännön suhteen.

1.2. Perusoikeuksien turvaaminen

Kuten puitepäätöksen 1 artiklan 2 kohdassa ja johdanto-osan 12 kappaleessa todetaan, puitepäätöksessä kunnioitetaan Euroopan unionista tehdyn sopimuksen, jäljempänä ’SEU-sopimus’, 6 artiklassa tunnustettuja ja Euroopan unionin perusoikeuskirjaan kirjattuja perusoikeuksia ja keskeisiä oikeusperiaatteita.

Tässä yhteydessä tietyt jäsenvaltiot viittaavat täytäntöönpanosäädöksissään nimenomaisesti perusoikeuksien ja Euroopan unionin oikeuden keskeisten oikeusperiaatteiden turvaamiseen, kun uudessa rikosprosessissa otetaan huomioon aiempia tuomioita. Joissakin jäsenvaltioissa ei oteta huomioon aiempaa tuomiota tapauksissa, joissa on olemassa perusteltu syy uskoa, että tämä rikkoisi toisessa jäsenvaltiossa tuomitun henkilön vapautta ja oikeuksia. Vaihtoehtoisesti jäsenvaltiot ovat täytäntöönpanosäädöksissään esittäneet nimenomaisen vaatimuksen, jonka mukaan aiemmassa tuomiossa pitäisi kunnioittaa Euroopan ihmisoikeussopimuksen 6 artiklan mukaista oikeutta oikeudenmukaiseen oikeudenkäyntiin (Itävalta, Saksa ja Puola).

1.3. Puitepäätöksen pääkohdat

Puitepäätöksen tarkoituksena on varmistaa, että kansallisilla tuomioilla ja muissa jäsenvaltioissa annetuilla tuomioilla on samanlaiset oikeusvaikutukset. Puitepäätöksen 2 artiklan mukaan ”tuomiolla” tarkoitetaan ”rikostuomioistuimen lopullista päätöstä henkilön toteamisesta syylliseksi rikokseen”.

Puitepäätöksen keskeinen säännös on 3 artikla. Se perustuu tuomioiden yksinkertaisen rinnastamisen periaatteeseen, ja siinä todetaan, että ulkomailla annettujen tuomioiden oikeusvaikutusten on lähtökohtaisesti vastattava kansallisen lainsäädännön mukaisesti annettujen kansallisten tuomioiden oikeusvaikutuksia (vastaavuusperiaate).

Tämä tarkoittaa, että jäsenvaltioiden on otettava ulkomaiset tuomiot huomioon kansallisen lainsäädännön mukaisesti (jäsenvaltioiden on otettava ulkomailla annetut

[2] Neuvoston puitepäätös 2009/315/YOS, tehty 26 päivänä helmikuuta 2009, jäsenvaltioiden välisen rikosrekisteritietojen vaihdon järjestämisestä ja sisällöstä: http://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=OJ:L:2009:093:0023:0032:FI:PDF. Neuvoston päätös 2009/316/YOS, tehty 6 päivänä huhtikuuta 2009, eurooppalaisen rikosrekisteritietojärjestelmän (ECRIS) perustamisesta puitepäätöksen 2009/315/YOS 11 artiklan mukaisesti: http://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=OJ:L:2009:093:0033:0048:FI:PDF.

tuomiot huomioon ainoastaan siinä määrin, kuin kansalliset tuomiot otetaan huomioon).

Aiemmat tuomiot otetaan huomioon oikeudenkäyntiä edeltävässä vaiheessa, itse oikeudenkäynnin aikana ja tuomion täytäntöönpanovaiheessa (3 artiklan 2 kohta). Aiempiin tuomioihin olisi kiinnitettävä asianmukaista huomiota erityisesti sovellettavien menettelysääntöjen osalta, jotka koskevat:

tutkintavankeutta,

rikoksen määrittelyä,

rangaistuksen tyyppiä ja tasoa,

tuomion täytäntöönpanoa.

Aiempien tuomioiden huomioon ottamisesta ei ole seurauksena, että uutta prosessia hoitava jäsenvaltio puuttuisi aiempiin tuomioihin tai kumoaisi tai tarkistaisi niitä. Kun kyse on rangaistuksen määräämisestä uudessa rikosprosessissa, puitepäätöksessä määrätään poikkeuksista yleiseen sääntöön.

Jos rikos, jota uusi prosessi koskee, oli tehty ennen kuin aiempi tuomio oli määrätty tai pantu täysimääräisesti täytäntöön toisessa jäsenvaltiossa, puitepäätöksessä ei velvoiteta jäsenvaltioita soveltamaan rangaistuksen määräämistä koskevia kansallisia sääntöjä, jos niiden soveltaminen ulkomailla annettuihin aiempiin tuomioihin rajoittaisi tuomaria tämän määrätessä rangaistusta.

Lisäksi johdanto-osan 8 ja 9 kappaleessa, joita on luettava yhdessä puitepäätöksen 3 artiklan 5 kohdan kanssa, annetaan ohjeita tältä osin ja korostetaan rangaistuksen tason oikeasuhteisuutta ja rikoksentekijän henkilökohtaisia olosuhteita. Kiinnostavaa on, ettei yhdenkään jäsenvaltion täytäntöönpanotoimenpiteessä ole viitattu johdanto-osan 8 kappaleeseen, jossa todetaan, että jos jossain jäsenvaltiossa meneillään olevassa rikosprosessissa on saatavilla tietoja toisessa jäsenvaltiossa annetusta aiemmasta tuomiosta, olisi mahdollisuuksien mukaan pyrittävä välttämään asianomaisen henkilön kohtelua epäedullisemmin kuin jos aiempi tuomio olisi ollut kansallinen tuomio.

Puitepäätöksen 3 artiklan 1 ja 2 kohdassa käsitellään rikoslain yleisiä periaatteita ja menettelyjä, joista säädetään esimerkiksi rikosprosessilaissa ja joissa otetaan huomioon uuden rikosprosessin aikana toisessa jäsenvaltiossa annettu ulkomainen tuomio. Puitepäätöksen 3 artiklan 4 ja 5 kohdan täytäntöönpanoa on arvioitava ottaen huomioon kansallisen rikoslain periaatteet ja erityisesti rangaistusten määräämiseen liittyvät menettelyt (esim. yhteenlasketut rangaistukset).

1.4. Täytäntöönpanotilanne ja sen puutteista johtuvat seuraukset

Tätä laadittaessa komissio oli saanut kansallisia täytäntöönpanosäädöksiä koskevat ilmoitukset seuraavalta 22 jäsenvaltiolta: **Itävalta, Bulgaria, Kypros, Tšekki, Saksa, Tanska, Viro, Kreikka, Suomi, Ranska, Unkari, Kroatia, Irlanti, Luxemburg, Latvia, Alankomaat, Puola, Romania, Ruotsi, Slovenia, Slovakia** ja **Yhdistynyt kuningaskunta**.

Kuusi jäsenvaltiota ei ole tähän mennessä ilmoittanut toimenpiteistä, joilla puitepäätöksen velvoitteet pannaan täytäntöön, vaikka täytäntöönpanolle asetettu

määräaika umpeutui yli kolme vuotta sitten. Nämä jäsenvaltiot ovat **Belgia, Espanja, Italia, Liettua, Malta** ja **Portugali**.

Neljä jäsenvaltiota ilmoitti komissiolle valmistelevansa täytäntöönpanotoimenpiteitä kansallisella tasolla (**Belgia, Espanja, Liettua ja Malta**). Yksikään näistä jäsenvaltioista ei ole kuitenkaan hyväksynyt toimenpiteitä eikä antanut niitä tiedoksi komissiolle huhtikuuhun 2014 mennessä.

Taulukko puitepäätöksen täytäntöönpanotilanteesta esitetään tämän kertomuksen liitteessä.

Jäsenvaltioiden on pantava puitepäätökset täytäntöön samalla tavoin kuin muutkin unionin säännöstön osat. Puitepäätökset velvoittavat jäsenvaltioita saavutettavaan tulokseen nähden, mutta jättävät kansallisten viranomaisten valittaviksi täytäntöönpanon muodon ja keinot. Puitepäätöksillä ei ole välitöntä oikeusvaikutusta. Sen sijaan SEU-sopimuksen VI osaston mukaisesti tehtyihin puitepäätöksiin on sovellettava yhdenmukaisen tulkinnan periaatetta.

Vaikka sillä, että osa jäsenvaltioista ei ole saattanut puitepäätöksiä osaksi kansallista lainsäädäntöään, ei ole välitöntä vaikutusta muihin jäsenvaltioihin, oikeuden tehokkuuden kannalta on tärkeää, että jäsenvaltion tuomioistuin voi ottaa huomioon muissa jäsenvaltioissa annetut lopulliset rikostuomiot. Tätä lähestymistapaa korostetaan ECRIS-järjestelmässä. Kyseessä on hajautettu tietotekniikkajärjestelmä, joka mahdollistaa tehokkaan jäsenvaltioiden kansalaisia koskevien, muiden jäsenvaltioiden antamien tuomioiden tiedonkulun. Vastaavuusperiaatteen asianmukainen soveltaminen ja tarve varmistaa, että ulkomaisten tuomioiden oikeusvaikutukset vastaavat järjestelmällisesti kotimaisten tuomioiden oikeusvaikutuksia, ovat tärkeitä Euroopan oikeusalueella.

2. ARVIO PUITEPÄÄTÖKSEN TÄYTÄNTÖÖNPANOSTA JÄSENVALTIOISSA

2.1. Komissiolle toimitettujen täytäntöönpanosäännösten alustava arviointi

Tässä kertomuksessa arvioidaan, missä määrin jäsenvaltiot ovat toteuttaneet tarvittavia toimenpiteitä puitepäätöksen noudattamiseksi. Kun arvioidaan tämän toimenpiteen täytäntöönpanon tasoa kansallisessa rikosoikeudessa, komissio keskittyy erityisesti 3 artiklan mukaisiin velvoitteisiin, nimittäin siihen, että vastaavuusperiaate on toteutettu asianmukaisesti ja että aiempien tuomioiden oikeusvaikutukset on liitetty aiempiin ulkomaisiin tuomioihin kansallisissa rikosoikeusjärjestelmissä kansallisen lainsäädännön mukaisesti.

Yleisesti ottaen jäsenvaltiot ovat valinneet samanlaisen lähestymistavan tämän puitepäätöksen saattamiseksi osaksi kansallista lainsäädäntöään ja rikoslainsäädäntöään. Useimpien jäsenvaltioiden piti ainoastaan muuttaa tätä aihetta koskevaa lainsäädäntöään, ja jotkin jäsenvaltiot antoivat erilliset täytäntöönpanosäädökset, joilla päätös saatettiin osaksi niiden lainsäädäntöä.

Puitepäätöksen täytäntöönpanoa haittaa se seikka, että kuusi jäsenvaltiota ei tähän mennessä ole täyttänyt puitesopimuksen mukaisia velvoitteitaan.

2.2. Puitepäätöksen eräiden keskeisten säännösten arviointi

2.2.1. Tuomion määritelmä

Kaikki jäsenvaltiot eivät ole virallisesti sisällyttäneet lainsäädäntöönsä ”tuomion” määritelmää, jolla tarkoitetaan ”rikostuomioistuimen lopullista päätöstä henkilön toteamisesta syylliseksi rikokseen”. Monet jäsenvaltiot (Itävalta, Bulgaria, Tanska, Kreikka, Ranska, Irlanti, Luxemburg, Latvia, Romania, Ruotsi, Slovenia, Slovakia ja Yhdistynyt kuningaskunta) eivät esittäneet tarkkaa määritelmää siitä, mitä ne pitävät ”tuomiona” tätä puitepäätöstä sovellettaessa. Nämä jäsenvaltiot soveltavat kuitenkin rikosoikeutensa yleisiä periaatteita ja määritelmiä. Esimerkiksi Latvia ja Romania viittasivat ainoastaan ”rikoksen uusimiseen” sen sijaan, että olisivat nimenomaisesti määrittäneet aiemmat tuomiot.

”Aiemman tuomion” määritelmän epätarkka käyttö voi johtaa puitepäätöksen soveltamisalan – lopullisten päätösten – eroihin ja näin ollen lisätä henkilöiden oikeudellista epävarmuutta. Lisäksi puitepäätöksen vaatimusta, jonka mukaan ainoastaan ”lopulliset” päätökset otetaan huomioon, on myös tarkasteltava epäiltyjen ja syytettyjen prosessuaalisia oikeuksia koskevien takeiden valossa rikosoikeudenkäynneissä kaikkialla EU:ssa. Rajaamalla soveltamisala ainoastaan lopullisiin päätöksiin puitepäätöksessä kunnioitetaan ja tuetaan syyttömyysolettamaa koskevaa periaatetta, joka on rikosoikeudenkäynnissä prosessuaalisten oikeuksien suojelun keskeinen osa.

Suomen ja Yhdistyneen kuningaskunnan lainsäädännössä otetaan nimenomaisesti huomioon ehdottomat vankeusrangaistukset, yhdyskuntapalvelu, sakot tai vastaavat seuraamukset, joita pidetään ”edellytyksinä, joiden täyttyessä aiemmat tuomiot otetaan huomioon”.

Tanska, Suomi, Kroatia, Luxemburg, Latvia, Ruotsi ja Slovenia eivät ole asettaneet lisävaatimuksia aiempien tuomioiden huomioon ottamiselle. Näissä jäsenvaltioissa tuomioistuin voi antaa toisissa jäsenvaltioissa annetuille tuomioille saman painoarvon kuin omassa valtiossa annetuille tuomioille (tuomioistuimen harkintavaltaa koskeva periaate). Tämän lähestymistavan voidaan katsoa edistävän keskinäistä tunnustamista, koska siinä heijastuu vahva luottamus toisten jäsenvaltioiden lopullisiin tuomioihin ja rikosrekisterijärjestelmiin.

2.2.2. Ulkomailla annettujen tuomioiden huomioon ottamista koskevat vaatimukset

Useimmissa jäsenvaltioissa (Itävalta, Bulgaria, Tšekki, Kypros, Kreikka, Ranska, Unkari, Alankomaat, Puola, Romania, Slovakia ja Yhdistynyt kuningaskunta) toimivaltaisten viranomaisten on sovellettava kaksoisrangaistavuuden vaatimusta (niiden täytäntöönpanosäädösten ja –toimenpiteiden mukaisesti), kun ne ottavat huomioon aiempia tuomioita yksittäisissä tapauksissa. Tämä tarkoittaa, että tuomioistuimet voivat ottaa aiemman tuomion huomioon ainoastaan, jos tämä tuomio koski rikosta, joka myös tunnustetaan ja joka on rangaistava teko kyseisen jäsenvaltion lainsäädännössä.

Kaksoisrangaistavuuden tarkastaminen on perusteltua puitepäätöksen mukaisesti, koska siinä vaaditaan pelkästään, että jäsenvaltiot ottavat huomioon toisessa jäsenvaltiossa annetut tuomiot siinä määrin kuin ne ottavat huomioon aiemmat kansalliset tuomiot ja että ”niillä on vastaavat oikeusvaikutukset”. Näin ollen, jos tietyt teot, joihin aiempi tuomio perustuu, eivät ole rangaistavia tietyssä

jäsenvaltiossa, tuomioistuinten on mahdotonta ”antaa niille vastaava oikeusvaikutus”, koska tällaisia oikeusvaikutuksia ei olisi ollut, jos kyse olisi ollut pelkästään kansallisesta tapauksesta.[3]

Unkarin lainsäädännön sanamuoto on hieman erilainen: ulkomaisen tuomioistuimen määräämät rangaistukset tai toimenpiteet ”eivät saa olla Unkarin lainsäädännön vastaisia”. Alankomaiden lainsäädännössä käytetään ilmaisua ”samanlaiset rikokset”. Alankomaiden lainsäädännössä säädetään, että samanlainen rikos voi toisen maan lainsäädännön mukaan olla rikos, ”joka on ehkä muotoiltu eri tavalla, mutta jonka tarkoitus on suojella samoja oikeudellisia intressejä, joten se kuuluu samaan rikosluokkaan kuin Alankomaiden lainsäädännön mukainen rikos, johon rikoksen uusimista koskeva säännös liittyy”. Toisin kuin tässä lähestymistavassa, jotkin jäsenvaltiot, kuten Ranska, valitsivat oikeudelliseen arviointiin perustuvan lähestymistavan. Kun arvioidaan aiempien tuomioiden kaksoisrangaistavuutta, tosiseikkoja verrataan Ranskan lainsäädännössä määriteltyihin rikoksiin nähden ja rangaistuksia verrataan vastaaviin Ranskan lainsäädännön mukaisiin rangaistuksiin. Slovakian lainsäädännössä edellytetään kaksoisrangaistavuutta tai säädetään, että muiden jäsenvaltioiden tuomioistuinten antamat rikostuomiot voidaan panna täytäntöön tai niillä voi olla vastaavat oikeudelliset vaikutukset Slovakiassa ainoastaan, jos tästä määrätään kansainvälisessä sopimuksessa tai laissa.

Jotkin jäsenvaltiot ovat kaksoisrangaistavuutta koskevan vaatimuksen lisäksi asettaneet muita edellytyksiä, joiden on täytyttävä. Esimerkiksi kaksoisrangaistavuuden tarkistamisen ohella aiemmista tuomioista on oltava saatavilla riittävästi tietoa (Kypros ja Puola)[4]. Puolan kansallisessa lainsäädännössä säädetään, että aiempia tuomioita ei voida ottaa huomioon, jos tekijä vapautetaan seuraamuksista eli jos tekijälle on myönnetty armahdus tai yleinen armahdus.

Slovakia toteaa, että aiempien tuomioiden huomioon ottaminen on mahdollista myös silloin, kun tämä on valtion velvollisuus sellaisen kansainvälisen sopimuksen perusteella, jonka osapuoli se on. Irlannissa syytetyllä on oltava mahdollisuus myöntää tai kieltää jokainen, joko kansallinen tai muu aiempi tuomio. Kun oikeudenkäynnissä vedotaan aiempiin tuomioihin ”mistä tahansa syystä”, ne on joko näytettävä toteen tai syytetyn on nimenomaisesti myönnettävä ne.

Unkarissa ulkomailla annettuihin tuomioihin sovelletaan kattavaa tunnustamismenettelyä ennen kuin ne voidaan ottaa huomioon. Ulkomailla annettujen tuomioiden huomioon ottamista koskevien lisävaatimusten pitäisi olla oikeasuhteisia tämän puitedirektiivin tavoitteisiin nähden.

2.2.3. Vastaavat oikeusvaikutukset

Puitepäätöksen oikeussääntöjä käsitellään kohdassa 1.3 ”Puitepäätöksen pääkohdat”. Ulkomailla aiemmin annettujen tuomioiden oikeusvaikutusten ja aiempien kansallisten tuomioiden oikeusvaikutusten vastaavuutta koskevan säännön

---

3 Ks. myös puitepäätöksen johdanto-osan 6 kappale.

4 Kyproksen lainsäädännössä määritetään, mitä pidetään ”riittävänä tietona”: esimerkiksi tuomitun henkilön koko nimi, syntymäaika ja –paikka, tuomion antamispäivä, tuomioistuimen nimi ja päivä, jona päätös sai lainvoiman, tuomioon johtaneeseen rikokseen liittyvät tiedot ja erityisesti rikoksen tekopäivä, rikoksen nimi tai sen oikeudellinen määritelmä ja viittaus siihen sovellettaviin säännöksiin, tuomion sisältöä ja varsinkin rikosta koskevat tiedot, mahdolliset lisärangaistukset, turvatoimet ja rangaistuksen toimeenpanoa muuttavat myöhemmät päätökset.

noudattaminen on parhaimmillaankin epävarmaa. Yhdeksän jäsenvaltiota ei ole antanut luotettavia tietoja tämän säännön noudattamisesta. Saaduista ilmoituksista käy ilmi, että yhdeksän jäsenvaltiota (Bulgaria, Tšekki, Viro, Unkari, Ranska, Luxemburg, Puola, Romania ja Slovakia) keskittyi ainoastaan vastaavuusperiaatteen soveltamiseen (3 artiklan 1 kohta), mutta ne eivät esittäneet lisätietoja siitä, minkälaisia oikeusvaikutuksia ne liittävät ulkomailla aiemmin annettuihin tuomioihin ja missä prosessin vaiheessa (oikeudenkäyntiä edeltävä vaihe, oikeudenkäynti vai tuomion täytäntöönpanovaihe) näitä vaikutuksia sovelletaan kansallisessa rikosoikeusjärjestelmässä (3 artiklan 2 kohta).

Kansallisia oikeusjärjestelmiä ja aiempiin tuomioihin liitettyjä vaikutuksia koskevien tietojen olisi oltava kaikkien jäsenvaltioiden ja erityisesti syytettyjen saatavilla oikeusvarmuuden ja keskinäisen luottamuksen edistämiseksi.

Tämän alustavan arvion mukaan seuraavien 13 jäsenvaltion täytäntöönpanoilmoituksissa käsiteltiin puitepäätöksen kaikkia tärkeitä tekijöitä (esim. vastaavuusperiaate ja oikeusvaikutukset): Itävalta, Kypros, Saksa, Tanska, Suomi, Kreikka, Kroatia, Irlanti, Latvia, Alankomaat, Ruotsi, Slovenia ja Yhdistynyt kuningaskunta.

2.2.3.1. Rikosoikeudenkäyntiä edeltävä vaihe

Joissakin jäsenvaltioissa aiemmat tuomiot voidaan jo ottaa huomioon rikosoikeudenkäyntiä edeltävässä vaiheessa. Kroatiassa rikosrekisteritiedot ja rikostuomioita koskevat muut tiedot voidaan ottaa huomioon viimeisimpänä todisteena ennen vastaajan kuulustelua todisteiden keruun jälkeen. Ruotsin lainsäädännössä säädetään, että aiemmilla rangaistuksilla on merkitystä ennen tuomion antamista toteutettavasta tutkinnasta tehtävissä päätöksissä.

Kreikka tarkensi, että tuomioistuimen päätös otetaan huomioon rikosprosessin kaikissa vaiheissa riippumatta siitä, onko kyse kansallisen vai ulkomaisen tuomioistuimen päätöksestä, esimerkiksi myös rikoksen uusimisen määrittelyssä.

Joissakin jäsenvaltioissa aiempi tuomio voi vaikuttaa tutkintavankeutta koskevaan päätökseen: tuomioistuin voi sen perusteella evätä takuita koskevan pyynnön, jos henkilöä syytetään vakavasta rikoksesta (Irlanti), tai tuomioistuin voi määrätä tutkintavankeutta, jos epäilty on tuomittu rikoksesta viime vuosien aikana (Itävalta, Kreikka, Alankomaat ja Ruotsi). Toinen mahdollisuus on, että aiemmat tuomiot otetaan rikosoikeudenkäynnissä huomioon osana harkinnanvaraisen syyttämisvelvollisuuden periaatetta (Ruotsi ja Slovenia)[5].

Komissio katsoo, että kun jäsenvaltiot ottavat aiemmat tuomiot huomioon tutkintavankeutta koskevassa päätöksessä, tutkintavankeutta koskevaan päätökseen sovellettavien puitepäätöksen kriteerien ja kansallisen lainsäädännön kriteerien välistä yhteyttä olisi arvioitava tiukoin perustein Euroopan neuvoston suositusten[6] ja Euroopan ihmisoikeustuomioistuimen oikeuskäytännön perusteella.

5 Tämä periaate tarkoittaa, että yleisellä syyttäjällä on harkintavalta jatkaa tapauksen tutkintaa tai lopettaa menettelyt.

6 Ks. myös Euroopan neuvoston päätöslauselma (65) 11 (jonka ministerivaltuutetut hyväksyivät 9. huhtikuuta 1965): https://wcd.coe.int/com.instranet.InstraServlet?command=com.instranet.CmdBlobGet&InstranetImage=582145&SecMode=1&DocId=626216&Usage=2.

Tutkintavankeutta koskevan päätöksen perustelut olisi selvästi ilmaistava ottaen huomioon käsiteltävänä oleva tapaus, eikä päätös voi perustua ainoastaan siihen, että henkilö on aiemmin tuomittu rikoksesta.

2.2.3.2. Rikosoikeudenkäynti

Monessa jäsenvaltiossa aiemmat tuomiot otetaan huomioon päätettäessä rangaistuksen/seuraamuksen tyypistä, tasosta ja laajuudesta (Itävalta, Kypros, Saksa Tanska, Kroatia, Unkari, Irlanti, Latvia, Alankomaat, Ruotsi, Slovenia ja Yhdistynyt kuningaskunta). Aiempi tuomio voi esimerkiksi olla ratkaiseva tekijä päätettäessä syyllisyyden asteesta (Kroatia), rangaistuksen tarkoituksesta (Kroatia) tai siitä, onko olemassa raskauttavia seikkoja (Tanska, Latvia ja Yhdistynyt kuningaskunta).

Ruotsissa aiempi tuomio sulkee pois mahdollisuuden määrätä ehdollinen rangaistus. Tanskan ja Ruotsin lainsäädännössä otetaan huomioon myös se, että rikoksen, josta tuomio annettiin, on liityttävä parhaillaan käsiteltävään rikokseen, jotta aiempaa tuomiota voidaan pitää raskauttavana seikkana. Slovenian kansallisessa lainsäädännössä todetaan, että rangaistuksen ankaruutta arvioitaessa tuomioistuimen on erityisesti otettava huomioon se, onko aiempi rikos samantyyppinen kuin uusi rikos, oliko molempien rikosten motiivi sama ja miten paljon aikaa on kulunut aiemman tuomion suorittamisesta, tuomiosta vapauttamisesta tai sen vanhentumisesta.

Joskus jäsenvaltiot ottavat huomioon, miten paljon aikaa on kulunut aiemman tuomion antamisesta, sen suorittamisesta, tuomiosta vapauttamisesta tai sen vanhentumisesta (Tanska, Alankomaat, Ruotsi ja Slovenia). On myös mahdollista, että aiemmat tuomiot otetaan huomioon, kun tuomioistuin antaa määräyksen, jonka tarkoituksena on varmistaa syytetyn läsnäolo tai poistaa rikoksen uusimisen riski, erityisesti päätöksissä, joissa määrätään vangitsemisesta tai vaihtoehtoisista toimenpiteistä syytetyn läsnäolon varmistamiseksi (Slovenia).

On myös mahdollista, että aiempi tuomio vaikuttaa rikoksen rikoslain mukaiseen luokitukseen (Unkari, Alankomaat ja Yhdistynyt kuningaskunta), esimerkiksi arvioitaessa rikoksen vakavuutta (Yhdistynyt kuningaskunta).

2.2.3.3. Tuomion täytäntöönpanovaihe

Joissakin jäsenvaltioissa aiemmat tuomiot otetaan huomioon tuomion täytäntöönpanovaiheessa (Saksa, Kroatia, Alankomaat ja Ruotsi). On esimerkiksi mahdollista, että aiemmat tuomiot otetaan huomioon valvontapäätöksissä (Tanska ja Ruotsi) tai ehdonalaisessa ennenaikaisessa vapauttamisessa (Tanska) tai silloin, kun ehdollinen rangaistus tai vapaudenmenetyksen käsittävä toimenpide kumotaan (Itävalta ja Saksa). Joissakin maissa tuomioistuinten on myös otettava huomioon aiemmat tuomiot, kun ne päättävät, onko tuomittu henkilö sijoitettava yksikköön, jossa turvatoimet ovat erittäin tiukat (Ruotsi), tai pahamaineisille rikoksenuusijoille tarkoitettuun laitokseen (Alankomaat). Usein todetaan, että tuomioistuinten on kumottava ehdollinen rangaistus tai vapaudenmenetyksen käsittävä toimenpide, jos henkilö tekee rikoksen koeaikana (Saksa ja Ruotsi). Ruotsissa otetaan myös aiemmat tuomiot huomioon päätöksessä, jossa elinkautinen vankeus muutetaan määräaikaiseksi vankeudeksi.

2.2.4. Aiempia tuomioita koskevien riittävien tietojen saaminen

Jotkin jäsenvaltiot ilmoittivat komissiolle myös kansallisten rikosrekisterien järjestämistä koskevista kansallisista säädöksistä tai sisäisistä säännöistä (Viro, Unkari ja Latvia).

Ainoastaan kaksi jäsenvaltiota (Viro ja Irlanti) on viitannut rikosrekistereistä saatujen tietojen vaihtoon (ECRIS). Tämä voi johtua siitä, että ECRIS-järjestelmä ei ollut vielä käytössä silloin, kun puitepäätös tehtiin. Jäsenvaltiot aloittivat ECRIS-järjestelmän käytön huhtikuussa 2012, ja tähän mennessä 25 jäsenvaltion keskusviranomaiset ovat ottaneet ECRIS-järjestelmän käyttöön rikosrekisteritietojen vaihtamiseen. ECRIS-järjestelmällä tuetaan puitepäätöksen tehokasta täytäntöönpanoa. Kaikki keskusviranomaiset eivät vielä ole yhteydessä toistensa järjestelmiin.

3. PÄÄTELMÄT

- Puitepäätöksessä esitetään uudessa rikosprosessissa sovellettava ulkomaisten ja kansallisten tuomioiden vastaavuutta koskeva keskeinen periaate. Siinä vahvistetaan periaate, jonka mukaan muissa jäsenvaltioissa annetuilla tuomioilla olisi oltava vastaavat vaikutukset kuin jäsenvaltioiden omien tuomioistuinten kansallisen lainsäädännön mukaisesti antamilla tuomioilla riippumatta siitä, ovatko vaikutukset kansallisen lainsäädännön mukaan tosiseikkoja taikka prosessioikeudellisia tai aineellisoikeudellisia seikkoja. Puitepäätöksen johdanto-osan 5 kappaleessa todetaan seuraavaa: ”Tämän puitepäätöksen tarkoituksena ei kuitenkaan ole yhdenmukaistaa vaikutuksia, joita aiempien tuomioiden olemassaololla on kansallisen lainsäädännön mukaan, ja toisessa jäsenvaltiossa annetut aiemmat tuomiot on otettava huomioon ainoastaan siinä määrin, kuin aiemmat kansalliset tuomiot otetaan kansallisen lainsäädännön mukaan huomioon.”

  Puitepäätöksellä on merkittävä lisäarvo, sillä se edistää keskinäistä luottamusta rikosoikeuksiin ja tuomioistuinten päätöksiin Euroopan oikeusalueella edistämällä tuomioistuinkulttuuria, jossa muiden jäsenvaltioiden antamat aiemmat tuomiot otetaan periaatteessa huomioon.

- Vaikka 22 jäsenvaltion tähänastiset toimet puitepäätöksen sisällyttämiseksi kansalliseen lainsäädäntöön ansaitsevat tunnustusta, puitepäätöksen kirjaimen ja hengen noudattaminen vaihtelee merkittävästi. Näyttää siltä, että komission seuraavilta 13 jäsenvaltiolta saamat kansalliset täytäntöönpanosäännökset ovat yleisesti ottaen tyydyttäviä: Itävalta, Kypros, Saksa, Tanska, Kreikka, Suomi, Kroatia, Irlanti, Latvia, Alankomaat, Ruotsi, Slovenia ja Yhdistynyt kuningaskunta.

- Loput ilmoituksen tehneet yhdeksän jäsenvaltiota eivät ole antaneet luotettavia tietoja aiempien ulkomaisten tuomioiden oikeusvaikutuksista niiden omissa kansallisissa rikosoikeusjärjestelmissä. Näiden jäsenvaltioiden osalta ei voida arvioida, missä määrin ne ovat noudattaneet puitepäätöstä tässä asiassa.

- Puitepäätöksen täytäntöönpanon laiminlyönti tai sen osittainen tai epätäydellinen täytäntöönpano haittaa Euroopan oikeusalueen tehokasta toimintaa. Se voi myös heikentää EU:n kansalaisten oikeutettuja odotuksia, sillä he eivät voi hyötyä tästä välineestä, jonka tarkoituksena on vähentää rikosten uusimista.
- Täytäntöönpanon viivästyminen on valitettavaa, sillä puitepäätöksellä voidaan lisätä rikosoikeuden tehokasta hallintoa ottamalla käyttöön oikeudellisia välineitä, joiden avulla voidaan arvioida rikoksentekijän rikostaustaa ja siten suojella uhreja.
- Komissio seuraa edelleen tarkasti, miten jäsenvaltiot noudattavat puitepäätöksen kaikkia vaatimuksia. Komissio seuraa erityisesti, soveltavatko jäsenvaltiot asianmukaisesti vastaavuusperiaatetta ja vastaavatko ulkomaisten tuomioiden oikeusvaikutukset lähtökohtaisesti kansallisten tuomioiden oikeusvaikutuksia jäsenvaltioiden rikosoikeusjärjestelmässä.
- On erittäin tärkeää, että kaikki jäsenvaltiot ottavat huomioon tämän kertomuksen ja toimittavat komissiolle kaikki tarvittavat tiedot täyttääkseen niille perussopimuksen nojalla kuuluvat velvoitteet. Komissio kehottaa lisäksi niitä jäsenvaltioita, jotka ovat ilmoittaneet valmistelevansa kansallista lainsäädäntöä, hyväksymään kyseiset säännökset mahdollisimman pian ja antamaan ne tiedoksi komissiolle. Komissio kehottaa kaikkia niitä jäsenvaltioita, jotka eivät ole sitä vielä tehneet, toteuttamaan pikaisesti tarvittavat toimet puitepäätöksen panemiseksi täytäntöön täysimääräisesti. Lisäksi se kehottaa niitä jäsenvaltioita, jotka ovat panneet puitepäätöksen täytäntöön virheellisesti, tarkistamaan kansalliset täytäntöönpanosäännöksensä ja saattamaan ne yhdenmukaisiksi puitepäätöksen säännösten kanssa.